

AMICULU FAMILIARU

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

LITERATURA PROVENCALE.

(Continuare.)

XI. *Caracterulu poesiei trubaduriloru din punctu de vedere alu cuprinsului ei.* — Intréga literatur'a provençale ni-amu pote-o cugetá ca opulu unui si aceluasi auctoru, numai cátu produsa in diverse dispușetiuini sufletesci: intr' atátu ne manifesta dins'a unulu si acelasu caracteru poeticu. Facu cei dreptu esceptiune de la acést'a regula generale cátev'a pușine individualitáti mai eminenti; cáci cine nu va poté distinge indata la prim'a vedere intimitatea naiva a lui Bernardu Ventadour de ornamentarea rece a lui Arnoldu Daniel, si acést'a éراسi de minunos'á cercata a lui Marcabrun? Cu tóte áceste acelasu spiretu dominédia tóta literatur'a si tóte poesiele provençale, si din acelesi puncte-de-vedere poetice considera pretotindeni trubadurii obiectele lor.

Trasetur'a cea mai batutória la ochi a caracterului acestei poesie e simpletatea cugetárii. Nici cá ne potemu mirá de acést'a. Tempurile cesiunute indatinase pre ómeni la unu modu comune alu cugetarei si sentferei, la anumite priviri generali, fára cá ei se fia avutu macaru unu presentiu cátu de obscuru alu ideiloru si directiuniloru nu arareori atátu de incrucisiate diu tempurile mai tardie.

Se dámu unu micu esemplu de simpletatea memorata. Materialulu descriptiunii naturei la trubaduri stá p'aci singuru si pretotindeni diu verdéti'a lunceloru si arboriloru, din mirosulu si profumulu floriloru, din stralucirea si chiaretatea sórelui, si din canteculu paseriloru. Apoi áceste nice macaru nu se compunu si ordinédia intr'o imagine

chiara, bine desemnata si marcata, ci mai totdeun'a se arunca numai ocasionalmiunte asiá-dicându claie pe gramada.

Se nu se obiecte, cá fiindu in tierele cesiunute meridionali voios'á naturei p'aci continua, ast'a n'a potutu face o impresiune asiá de mare asupr'a ómeniloru dedati cu dins'a, cá asupr'a locuitoriloru nordului, unde ace'a voios'á a naturei e de mai scurta durata; drept'ce vechiloru poeti de amóre germani le-a si succesu mai bine descrierea naturei. Este óre-care adeveru in preatins'a obiectiune. De alta parte inse nu se poté totusi negá, cá si poetii meridionali provençali sentiescu natur'a si voru se propuna natur'a, numai cátu le lipsece observarea si studiulu ei mai intensivu.

Dóra de si cerculu de ideie si cugete e mai restrinsu la trubaduri, in recompensa dinsii se straduescu a le reproduce si esprimá intr'unu modu porurea variatu, asiá cá cu simpletatea ideiloru merge mana in mana o atare ornamentica a investirei si o atare indemanatate a esprimerii lor, care ne surprinde. In acestu punctu trubadurii suntu maiestri, si ast'a e o alta lature stralucita a poesiei lor, carea drept'acea, fácia cu poes'á poporéna mai multu a sentiului, amu poté-o numi poes'á mintiei. Cea poporana fiindu, espresiune curata a naturei si caracterisandu-se deasemenea prin simpletate, are efectu mai mare, deórace lucrulu semtítu ni-lu aréta in modu nemidiulocitu; precandu poes'á de arte atrage atentiunea mai multu asupr'a sa cá atare, decátu asupr'a obiectului seu. Fíresce ast'a e numai impresiunea

generale, ce o primim la cetirea literaturii si poeziei vechie provençali; căci nu se pöte negá esistenț'a și a ataroru piese poetice singurite in literatur'a din discutiune, cari posedu valöre artistica perfecta.

Desi inse poesi'a trubadurilor in generalitate graindu are pretiu artistica numai conditiunatu, valörea ei este cu atätu mai insemnata din punctu-de-vedere alu originalitatii. Poesi'a latina clasica — că se tacemu de ce'a elena mai cu totulu data pre atunci uitării — n'a avutu nice o inriurintia asupr'a nascerei și desvoltarei celei provençali. Cumu ar' fi și potutu avé, candu puçin'a latinésca, ce in scölele monastiresci se propunea pe sém'a candidatiloru de preotia, de securu abia erá de ajunsu spre a intielege auctorii latini mai usiori, necumu pre poetii mai dificili?! Cu atätu mai puçinu potemu presupune unu studiu mai aprofundatu alu limbei și poeziei latine la nesce poeti ambulanti că cei provençali antichi. Töta eruditiunea acestoru in Specialitatea acést'a se marginesce la o cunöscere superficiale a lui Catone cum și a Metamorföseloru și a cartiloru despre amöre ale lui Ovidu, care auctoru sententiosu pare a fi fostu pre la midioloculu secului XII. dejá tradusu in limb'a provençale.¹⁾ Pre Virgiliu și pre cei-alalti abia i cunoscea dupa nume.

Dar' și ce puçinu au sciutu trubadurii din poesi'a clasica latina, au folositu acelu puçinu intr'unu modu, ce atesta despre sentiulu și judecat'a lorú sanetösa: nu s'au silitu a-si însusi spiretulu și stilulu aucturulu, din care au impromutatu cev'a materialu, și na'u imitatu sclavesce. Asiá p. e. precändu multe literature mai moderne alesu meridionale furnica de asemenári impromutate de la clasicii latini și reproduse in stilulu acestor'a pre atunci asemenările la trubaduri se nascu că de sene din observatiunea propria, suntu simple, adeverate și semnificative, și pentru acea nicecändu nu si-gresiescu tient'a. Esemples:

Cum sörele mai multu că ori-ce stea
Reversa chiaritate, asiá și Ea
E chiaritate, respändindu lumina.²⁾

Dí și nópte me topesce
Foculu mãndrei mei;
Dar' cum aurulu curatiesece
Foculu, i-su totu mai fidele.³⁾

Preste acea poetii evului mediu, anumitu cei provençali, sciura se faca unu asemene usu esteticu de comör'a pré insemnata de povesti și fictiuni medievale pretotindeni latita si de toti intielésa, deci neösiu nationala, că și poetii vechimei de mitologi'a lorú, carea le-oferia totu soiulu de asemenári, alusiuni și metafore, prin ce propunerea si-o poté lamuri intr'unu modu poeticu, relatiuni intregi le poteá infaçiosia de multe-ori cu puçine cuvente, și astfelu cu puçine mediulöce poteá pro-

duce efecte mari. Multi poeti moderni in multe literature moderne se adoperara a-si însusi pe dintregulu acestu materialu și modru alu poetiloru antichi, prin ce poesi'a lorú capetá ce-i dreptu o aparentia și asiádicundu spoiela de eruditiune; intrebarea e iuse, că öre o asemene poesi'a fost'a totodata in modulu acest'a mai inlesnita si mai accesibile preceperei și sentiului nationalu? Dincontra comparatiunile și metaforele poetiloru provençali suntu scöse diu fabule și fictiuni purcese din spiretulu tempului, și totu acestui-a acomodédia trubadurii și cea ce folosescu ei dia fabulele și naratiunile eroice ale celoru vechi, respingundu că pre o superstitiune peatösa numai doctrin'a mitologica despre diei.

Unele dintre aceste asemenári scöse din mitulu medievale și anticu devenira in urma stereotipe, dicundu-se p. e. liberale cá Carolu, Alesandru și Artus, vitézu cá Rolandu și Olivier, intieptu cá Catone, credintiosu in iubire cá Tristanu și Iso'd'a ori cá Floris și Blancaflöre, istetiu cá Rainart, curtenetiu cá Ivanu s. a. a. De comune inse comparatiunile se desvölte mai pre largu, p. e. Bernardu de Ventadour canta:

N'asi fi crediutu, că voiu se-mi facu
Necasu gustandu frumos'a gura:
Ea cu-unu sarutu mörte'mi dadura,
Si numá-unu altu sarutu e lécu.

Astfelu are asemenare
Cu-a lui Peleu lance, care

De te-a impunsu, te vindeci numai cându
O-înfigi de nou in vulnulu saugerandu.¹⁾

Se trecemu acum de la generalitati la

XII. caracterisarea mai speciale a poeziei lirice, și mai antaiu a poeziei de amöre, dupa carea voru urmá sirventesulu și tenzönea cu subspeciele lorú.

Poemele de amöre ale trubaduriloru ne atesta cea ce s'a dñsu mai susu, că poesi'a lorú preste totu luata e mai multu o poesi'a a mintiei decâtu a sentiementului. Conforme acestei amörea decantata de tradaduri e in generale curatu poetica și asiá-dicundu platonica, afacerile amoröse punu in misicare mai multu spiretulu decâtu anim'a poetulu. Poetulu alegundu-si de obiectu alu canturiloru sale o dama, ce i s'a parutu mai demna, de regula fiic'a au vre-o consangéna au chiar' consörtea patronului seu, nu cugetá la vre-o intimitate și legatura mai strinsa, la casetoria cu decantat'a s'a, precum despre asiá cev'a nice că ne aduce istoria vre-unu esemplu. Totulu se referá de o parte și de alt'a la onöre si renume. Precum conforme spiretului acelu tempuri cavalerii nu se multiamia cu singura glori'a armeloru, ci doria se tréca intr'un'a și de poeti au celu puçinu de patroni ai poetiloru, asiá si femeile prelänga modestele virtuti casnice mai aspirá și la renume, și se sentia magulite audiendu-se laudate de acei ce in poemele lorú condamnatörie sbiciuia fára crutiare pre capeteniele baserice, că și ale staturiloru.

Asta pofta de la da si renume a dómnelorú provençali depre acele tempuri o marturi-

¹⁾ Incätu pentru Franci'a septemtrionale ast'a nu se pöte trage la indoiela, deörace Chrestien de Troyes, carele a inforitu pe acele tempuri, se num sce espresu cá traducatoriu alu mai multoru scrieri ovidiane.

²⁾ Cadenet la Raynouard, o. c. III. 250.

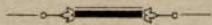
³⁾ Peyrol la Raynouard, o. c. III. 276.

¹⁾ Cfr. Ovidiu Metamorph. XII. si Remed. amor. I. 47.

sescu espresu unii trubaduri; éra biografiele acestor'a ne mai spunu sí ace'a, cá nu odata s'a întemplantu, de dupa simple laudele trubadurilor cutari dame cá nesce Penelope a Eleuiloru au fostu asiá-dícundu formalmente obsediate de adoratori sí petitori, bunaóra jun'a, frumós'a si nobil'a Alazais, decantata decáttra Raimonu de Miraval, a carei amóre numerosi domni si principii, ba chiar' si regele Aragoniei Petru, se nisura înca înainte de a cunoşce pe Alazais in persóna, cu mari daruri a si-o castigá. Scurtu: iubirea cá si poetisarea se considerá sí infaşiosá cá o arte sí se acomodá dupa anumite regule, de unde expresiunea „a se precepe la iubire“ (saber d'amor, saber de drudaria), pentru care arte abia ne potemu indoi, cá s'au scrisu sí anumite îndrumári dupa norm'a scripteloru erotice ale lui Ovidiu.

(Va urmá.)

DR. GREGORIU SILASÍ

La mormântulu lui George Creţianu.*)

(† Augustu, 1887.)

Din patri'a cea nouá, din sferele ceresci,
Pe unde tu adi veselu cu sufletulu plutesci:
Privesce cu blândetie aicea pre pamentu
La noi ce versamu lacrimi pe tristulu teu mormântu.

In cét'a celoru harnici, cu doru pentru-aloru tiéra,
— Si cari o jumetate de secolu se luptara
Se faca României peste abisuri punte
Spre-unu viitoriu ferice — tienut'ai locu de frunte. . .

Acum, cându visu-ti mare si sfântu s'a implinitu.
Cându tiér'a la lumina din umbra a esitu:
Plecasi, vai, dupa munca in ceriu se te-odihnesci
La sórtea tierei t'ale de-acolo se privesci.

Te-ai dusu, lasându in jale o tiéra si-unu poporu;
Dar' faptele-ti frumóse traiescu in viitoru.
Si cátu va fi — in viétia acestu poporu si tiéra,
Din inimi amintirea-ti nu póte cá se piéra.

Din patri'a t'a nouá ferice dar' privesce
La tiér'a ce-ai iubit'o si care te jelesce,
Tu, ce 'n mormântulu negru gasit'a-i nemurirea:
Odihn'a fia-ti dulce si-eterna pomenirea!

P. Dulfu.

*) Reşosatulu *George Creţianu*, auctorulu cunoscutei poezii „Cânteculu streinatatii“ (Fie pânea cátu de rea, totu mai bine 'n tiér'a mea) si auctorulu alu mai multoru poezii publicate intr'unu volumu sub titulu de „Patrie si libertate“, fostu magistratu (intr'unu tempu chiar' ministru de justitie, ér' in anii din urma presiedinte la Inalt'a Curte de casatie din Bucuresti), érá si unulu dintre cei mai zelosi membrii ai „Societatii pentru invetiatur'a poporului român“ si in anii din urma chiar' vice-presiedinte alu acestei societati. Spre a-i aduce unu omagiu de recunoscintia, societatea p. inv. p. r. a celebratu (la 13 Septemvre) unu requiem la mormentulu seu, la care au luat parte membrii comitetului, famili'a repositului, corpulu profesoralu si elevii scóleloru societatii. — P. S. S. Archiereulu Calistratu a oficiatu si corulu eleviloru a cântatu imnele funebre. Dlu Atanasiade, insarcinatu din partea comitetului societatii, a pronuntiatu unu discursu, ér' unu elevu din scól'a normala (preparandiala) a societatii a recitatu poezi'a de mai susu compusa anume pentru acést'a ocaziune.

Strad'a Carmen Sylva.

— ROMANU. —

(Urmare.)

XXI.

Catastrof'a.

Erá o dí frumós'a de Februarie. Ceriulu seninu preseratu ici colea de norisiori albi cá zapad'a, unu vântu miresmitu cá-ci veniá de prin pârtile lumei unde primavér'a érá dejá sosita cu florile ei parfumate.

Inim'a lui Traianu rideá totu cá si natur'a cu ceriulu luminatu, cu sióptele cele dulci ale zefirului, cu ciripitulu paseriloru, ér' umbr'a, care cådeá din cându in cându pe pamentu, cându vre-unulu diutre norii cei dragalasi treceá pre dinaintea sórelui, adaugá la frumseti'a dílei, carmenulu variatiunei, fára a desceptá in sufletulu fericitiloru temerea, acea pré firésca si fórte probabila cá zefirulu se póte schimbá in vântu, vântulu in viforu si uraganu, distrugându acolo, unde incaldiesce acumu . . .

Si preste sufletulu lui Traianu, plinu de simtiulu fericirei, treceá din cându in cându unu noru adumbritoriu.

Ore arip'a cea négra a grozavei nenorociri care i rapise cáu in acé'a-si momentu pre bietulu tata-seu se-si fi întinsu umbr'a sa cea inspáimentatóre pâna in regiunea fericirei in care respirá Traianu, séu resuflarea otravita care se pornise a-i onorí onórea, transpirase dejá dela judecatori'a din Ténipesci pâna pe la autoritatile din Riulacu.

Mai scimu si noi, in epoc'a nóstra, unde poterea fulgerului ne este aservita încátu trebue se vorbésca, se scrie, se muncésca pentru noi, tóte suntu cu potintia.

Més'a asceptá pe Traianu. si pe Talionu in gradin'a acestui'a, unde Ulp'i'a cea sficiós'a o întinsese in pavilonulu cu geomlicu coloratu.

Erá numai patru cuverte: pentru Talionu cu soçr'a si fiic'a si pentru Traianu Pre cei'alalti copii ai casii nici nu-i vediu acést'a.

Prândiulu decurse cáu in linisce, cá-ci dóm'n'a Talionu, fét'a unui onestu preotu de la tiéra, nu prea érá vorbarétia in societate cu domni, ér' Ulp'i'a, pe lângá obicinuit'a gena ce sémítiá totude-a-un'a façia de tatalu-seu celu severu, mai érá cuprinsa acum de o strania agitatiune, care-i stingéá vorbele din gura.

Cându Traianu i adresá parol'a unu simplu dá séu bá érá respunsulu ei, arare ori rostiá mai multe cuvinte in síru, si candu i respundeá nu indrasniá nici odata a-si redicá ochii pâna la façi'a lui.

Dar' pe furisiu, cându se credeá neobservata, aruncá câte o privire asupr'a lui si se uitá cá si dusa.

Traianu érá cá de vre-o dóuedieci si cincide ani, midilociu de statu, la trupu bine facutu,

cu fația sméda, cu peru negru că pên'a corbului si datu inapoi de i se vedeá pe intregu fruntea s'a cea lata, ochii f-i eráu mari, albastrii de colórea mării celei misteriose, busele-i eráu moi, cum dîce cînteculu, ér' mustetiór'a nu prea stufósa erá intr'unu perfectu acordu cu sprîncenele-i arcate.

Mai adaugati că Ulpi'a cetise din poesiile lui Traianu, care eráu fórte sentimentale si apoi veti poté sci déca rosiéti'a ce se versá asupr'a feçiei s'ale candu tata-seu faceá prea deschise alusiuni la o apropiata unire a ei cu tenerulu diriguentu, déca dîcemu ace'a rosiétia proveniá din unu sêmtiu de manie séu placere.

Lui Traianu inuse aceste alusiuni nu-i faceáu nici o placere, dar' se stapêni cá omu de buna creștere si apoi si din unu sêmtiu de cômptimire cu acésta fetitia, care-i amentíá puçinu pe dîn'a s'a din munti, tocmai cum la teatru disculu celu de hârtia din afora, prin care petrunde slab'a licurire de gazu ce arde in dosulu lui, 'ti reamintesce pe regin'a noptii, pe fidel'a protegátore a tainicului amoru, pe maiestós'a si totu-odata dragalasi'a luna, — Traianu se stapêni dîcemu si nu tradá prin nici unu cuventu, prin nici o mișcare adeveratele s'ale sêmtieminte.

Poteá elu óre in acestu momentu, in care sufletulu seu se sêmtiá detoriu de a se aretá recunoscatoriu catra acésta familia, care-lu imbraciósia cu atát'a caldura, care doriá se-lu lege de sênu lu ei cu cele mai scumpe legaturí, poteá elu, dîcemu, fi atátu de nerecunoscatoriu, cá se aduca disonantia in acestu pacinicu si plinu de fericire acordu.

Nu... ar' fi fostu o pornire barbara, ér' Traianu nu poteá fi cruntu fația de femei; si-apoi „avea vinulu veselu“ cumu dîce Francesulu, adeca cându bea, — ér' Talionu avusé grigia se-lu regalezu cu o picatura buna, — inim'a i se invesieliá si n'ar' fi potutu superá nici pe celu mai cruntu inamicu alu seu.

Dupa cafea cele dóne dame, soçi'a si fi'i'a lui Talionu se retraserá, ér' Traianu remase singuru cu Talionu, Cu câtu se risipiá mai multu aburél'a viului, cu atátu amiculu nostru resintiá mai tare lips'a Ulpiei; desí zarea ce reversá dins'a in sufletulu seu erá numai o slaba licurire a unui discu luminatu de o flacara de gazu, totusiu se deprinse sé cu ea, si acumu candu nu-i mai luminá deveni din ce in ce mai posomorítu. Ast'a posomoríte se resêmtí si in conversatiunea s'a, care dela lucruri placute trecú la cestiuni mai serióse.

Cei doi functionari financiari se intielesera azupr'a intregéi organizári a succursalei, ér' dupa ce prinsera la cale lucrurile oficiale, Traianu incepú se-i spuna lui Talionu cumu stá la banc'a din Tênipesci.

„Bine cá ai scapatu!“ i dîse Talionu, „spurcatulu de ovreiu te-ar' fi nenorocitu la cele din urma. I-i cunosc, seiu ce suntu in stare, vedi numai se nu-ti intinda vre-o cursa, cându 'ti vei predá agendele Spuneái cá dela dimisionarea directorului Fluc ai cheile de controla a cassei, o

impregiurare din care jupênu Luib ar' poté se-si face o teribila arma de nu vei luá séma...“

„Pentru Domnedieu!“ 'lu intrerupsé Traianu, „la ce gându me aduci?“

Talionu 'lu privi alarmatu in ochi.

„Sambata la inchiarea cassei am constatatu o lipsa de o mîia de fiorini!“ respunde Traianu la intrebarea cea muta a lui Talionu.

„Si credi cá ovreiu...“

„Suntu in mare pericolu d-le directoru!“

„Esplica-te pentru Domnedieu,“ zori Talionu alarmatu.

„Cassariulu nostru, unu omu bêtrânu,“ dîse Traianu „erá desperatu, m'a rogatu se nu facu aretare oficiala. Am trimisu pe la tóte persónele, la care am presupusu, cá a potutu fi erórea. Nici un'a inuse n'a recunoscutu cá ar' fi primitu prea multu. Depesi'a prin care me-ai chematu mi s'a adusu la unu balu...“

„Balu, acum in septeman'a brânzii...“

„Da, reuniunea femeiloru din Tênipesci a gasitu cu cale de câtiv'a ani incóce, se dea balulu scurtu inainte de inceperea postului.“

„Asia, érta-mi intreruperea si continua, te rogu.“

„Dupa ce am cetitu depesi'a d-t'ale, dintru antânu voiám se-ti respundu, cá nu potu veni si erám se te rogu cá se amêni afacecea ast'a, dar' apoi am aflatu dinu intemplantu, cá cestiunea infiintarei unei succursale erá asia de inaintata incátu a-ti numitu deja functionari si apoi inca si din alte cause 'mi schimbáiu prim'a decisiune si veni.“

„Se nu-ti para reu de ast'a. Ovreulu póte nici nu va fi sciindu despre lipsa...“

„Cum se nu, chiar' firm'a lui erá un'a din acelea la care am presupusu o eróre.“

„A-ti intrebatu dóra si la dênsulu?“

„Da!“

„Reu, fórte reu, cá-ci déca erórea s'a comisú la elu, atunci se sci cá-si va construi o arma din acésta afurisita intemplantu. Te va invinovatí pe d-t'a...“

„Éta gândulu care m'a facutu se tresaru mai adineóra, cu atátu mai vêrtosu, fiindu cá la plecare n'am avutu tempu se spunu nimenui decátu totu unui omu de-a lui Laib, pe care l'am intelnitu la gara, cá viu aici.“

„Din reu in mai reu!“

„Si neci cheile cassei nu le-am potutu lasá la nimenu, le-am adusu cu mine.“

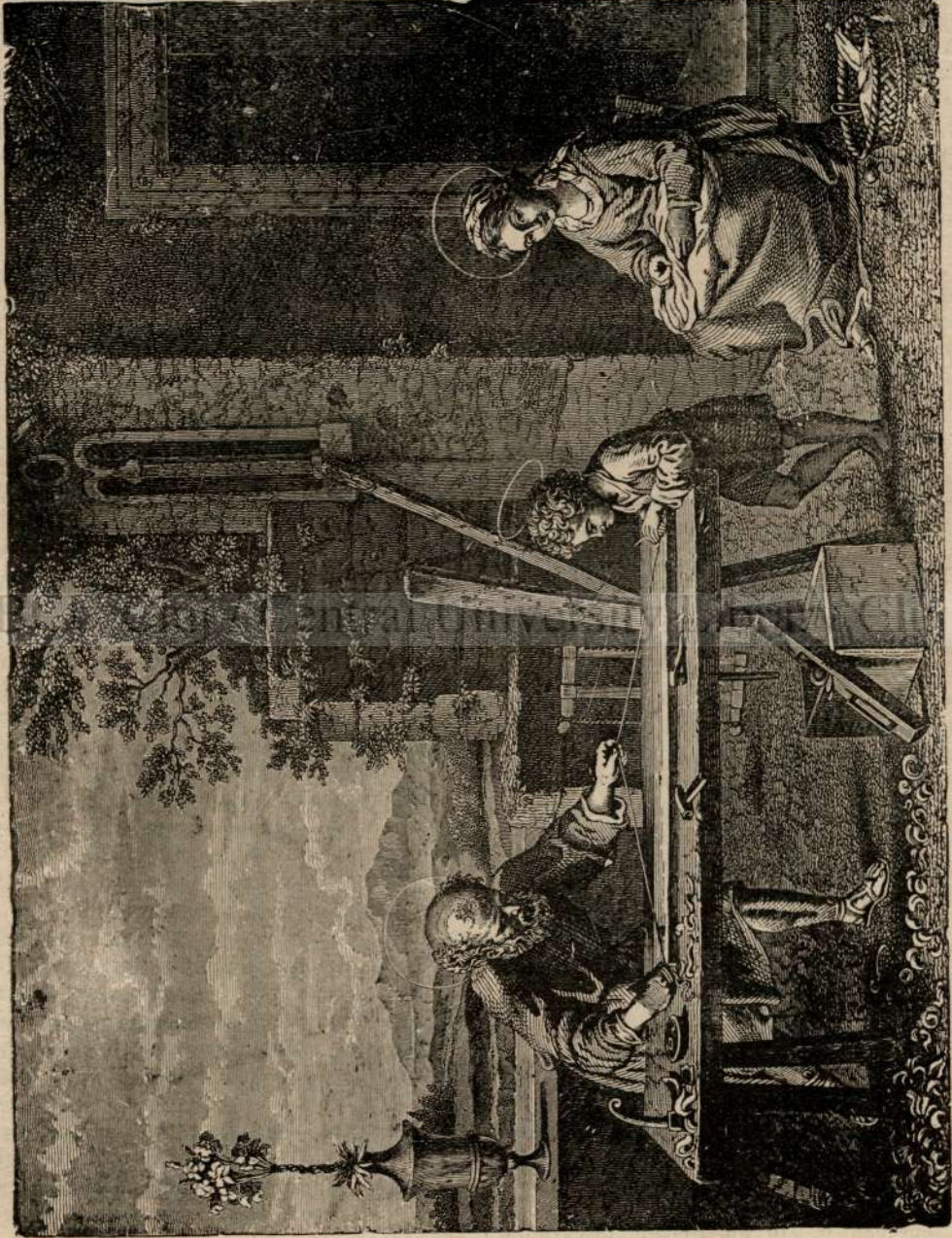
„Si ast'a-ti póte aduce neplaceri, inuse numai pasagere; in fondu e bine, cá-ci nu se póte alterá in lips'a d-t'ale statulu cassei.“

„Déca nu o voru deschide cu fors'a.“

„Nu credu... dar' tréb'a stá fórte reu pentru d-t'a.“

„Norocu cá sórtea nu-mi mai atêrna dela placulu unoru ómeni cá si Laib.“

„Esci in mare pericolu. Ovreiu va lovi in caracterulu d-t'ale. La acést'a 'lu indémna nu numai canónele talmudului seu, ci si mintea s'a cea

FAMILIA SANTA.

ovreiésca deprinsa cu apucaturi rele. Acésta minte i ordonà se te faca inoposibilu cá dirigentu alu sucursalei nóstre.

„Nu te întielegu!“ facù Traianu ingalbinindu-se, cei'a ce dovediá, cá întielese fórte bine, dar' cá si elu cá toti ómenii, nu voiá se créda estremulu reului si sperá cá lamurirea ce cerea dela Talionu cu acele trei cuvinte pe care le rostise spariatu, f-i va desminti temerile s'ale.

„Pe scurtu dísu,“ esplicà Talionu, „ovreiulu te va urmari cá pe unu criminalu...“

„Pentru Domnedieu,“ esclamá Traianu tremurându.

„Se scii de bine, cá asia se va întemplá,“ afirmà Talionu agítatu. „Prostu lucru,“ adause elu apoi, „ai pe cinev'a, care se-ti dea mâna de ajutoriu la asemenea casu?“

„Pe nimeni, sum perdutu, cá-ci vedi d-le directoru, simplulu gându, cá s'ar' potea întemplá o asemenea grozavenia, m'a lipsitu de facultatea cugetàrii...“

„Cum, n'ai pe nimeni,“ repetà Talionu miratu, „par' cá díceai cá-ti traiesce tatalu d.-t'ale!“

„Ah, da 'mi traesce, dar' e betrânu, nepotentiosu si ce-i mai reu fórte impresionabilu. Sufere de congestiuni la capu si cum pretiuesce onórea mai pre susu de tóte, 'mi-e téma cá in casulu presupusu de d.-t'a, ar' succombá, n'ar' poté suportá o asemenea lovitura... ar' morí.“

„Tristu, tristu... nespusu de tristu, trebuie se te prepari la acelu evenimentu sinistru, cá-ci cu câtu me gândescu mai multu, cu atátu mai convinsu sum, cá ovreiulu va procedé in contr'a d.-t'ale, — ba cá va fi procesu deja.“

„Se me întorcú câtu mai de graba a casa..., se sfêrsiescu acésta necertitudine consumátore si se facu peptu adversitátii déca se va fi scolaru in contr'a mea,... se sdrobescu pre inimicii mei!“ ast'feliu esclamá Traianu scolându-se si vofindu se plece.

„Stài, unde voiesci se te duci,“ i strigà Talionu, „trenulu nu pléca decátu pe la síesa, acum de-abia avemú patru. Déca ai luá trasura ti-ar' trebui celu puçinu patruspediece óre, pâna cându locomotivulu te duce in patru óre pana la Têni-pesci. Stài, 'ti dícu, se chibzuimu lucrulu între noi, se vedemu ce-i de facutu?“

„Ce se fia de facutu si la ce ne póte folosi chibzuél'a,“ respunse Traianu revenindu obositu la mésa, „de vreme ce nici nu sciu ce me amenintia.“

„Se-ti spunu eu, dar' siedi diosu!“

Traianu se puse sdrobotu pe scaunulu pe care 'lu parasise mai adineóra.

„Vreai se affi ce te amenintia? Afara de acele adversitati tóte, ce tí le-am enumeratu deja si pe cari nu mai voiescu se le repetu, te amenintia pericolulu de a fi destituitu din postulu la care esci numitu prin decretulu ce inca nici nu s'a incalditu bine in buzunariulu d.-t'ale.“

„N'ar' fi nenorocirea cea mai mare dintre câte mi-ai pusú in vedere,“ respunse Traianu.

„Asia!“ facù Talionu posomoríndu-se.

Traianu erá pré agítatu decátu se fi potutu observá indata impresiunea cea rea ce facuse asupra lui Talionu observarea s'a de pre urma, prin care fora de voie tradase puçinulu interésu ce avea pentru intentiunile acestu'a.

„Díci cá perderea postulu de dirigentu alu sucursalei nóstre nu ar' fi cea mai mare dintre nenorocirile care potú se te ajunga,“ începù Talionu, apoi urmà cu óre-care amaritiune, „credu si eu, cá puçinu 'ti pasa, déca mie, care te-am recomen-datú cu atât'a caldura, mi se ingreunéza nespusu de multu positiunea la institutulu nostru, ba devine póte chiar' imposibila.“

„Ah, domnule directoru!“ esclamá Traianu cu dorere, „nu-mi presupune o anima asia de ingrâta. Câtu voiú trai 'ti voiú remané recunoscatóriu si ori cându me vei gasí gat'a a-ti dovedi gratitudinea mea. Dar' acum sum in o stare de ne-capacitate totala, nu sciu ce mai dícu, decum se sciu ce se facu...!“

„Te credú domnule... colega,“ de asta data se resémți óre-care fortiare la pronunsierea acestu titlu, datú mai înainte cu atât'a profusiune, „si tocmai pentru cá te credú si me incredú cu totul in caracterulu d.-t'ale, voiescu cá se te scapu din ghiarele ovreiului. Dar', pentru cá se potú face ast'a, este de lipsa se fi sinceru...“

„Domnule directoru!“ observà Traianu mâch-nitu.

„Nu me indoiescu câtusú de puçinu de sinceritatea d.-t'ale,“ continuà Talionu, „am voiú se dícu dara, cá trebuie se-mi respundi la întrebàrile mele cá si duhovniculu d.-t'ale cându i te marturisesci.“

„Întreba,“ díse Traianu obositu.

„Scii de bine cá nici o alta neregularitate nu tí se póte imputá decátu ace'a ce ai comisú sambata neraportandu despre lips'a constatata in cass'a bancii?“ adresandu-i acésta întrebare Talionu 'si atínti privirea neclititu in ochii lui Traianu.

Acest'a respunse fora emfasa, simplu si deschisu:

„Câtu despre ast'a sum siguru de mine.“

„Atunci este bine,“ observà Talionu, apoi adause: „reculege-te deci pentru cá se-ti poti redobêndi sângele rece, de care vei avé trebuintia pentru a scapá din mrejele ovreiului. Éta cá damele revinu, voiú petrece in societatea loru ór'a ce ne mai trebuie inca pâna se mergemu la gara.“

Damele veniáu, dar' nu aveáu nici decum aerulu cá si cându ar' voi se-si petróca.

Erá amendóue spariate.

Mai alesu Ulpi'a tremurá cu totu trupulu. Sosindu mai aprópe Talionu observà agítatiunea loru si-'si díse:

„M'am temutu eu de un'a cá ast'a, éta cá s'apropie catastrof'a,“ apoi adresându-se catra Traianu i díse: „curagiú dragulu meu, nu-ti perde presentia façia cu damele, care dupa cum vedu

aduc scirea ce am acceptat-o în totu momentulu de cându m'ai inpusu curentulu impregiurarei d.tale.

„Ce este? întrebă Traianu fortiandu-se a re-mané liniscitu.

„Politi'a," i siopti Talionu.

Traianu sioval.

Dómn'a Talionu luá pe soçiulu seu la o parte, ér' Ulp'i'a se oprí consternata si aruncá pe furisulu o privire de compatimire asupr'a amiculu nostru.

„Este cum am presupusu," se adresá Talionu catra Traianu, „te cauta dela politie, cá se te escorteze inapoi la Tênipesci."

Traianu 'si acoperi faci'a cu amendóue mâ-nile si o tresaritura convulsivica tradá nimicitóri'a impresiune ce facusesc asupr'a lui acésta scire, cu tóte cá erá preparatu de a-o primí.

Ulp'i'a nu-si mai potú retiené lacrimile si încep a plânge cu hohotu.

„Liniscesce-te copila mea," i dîse Talionu pe candu soçi'a lui se i.cercá a-si aduce copil'a de acolo, „totulu este numai o intriga blastemata, pe care o vomu sfasiá."

„Domuisióra," începú Traianu care-si mai stá-pênise puçinu afflictiunea, „ti multiemescu din sufletu pentru compatimirea d.-t'ale, si crede cá nu o-ai consacratu-o unui nedemnu. Adio," vócea s'a tremurá.

„Ah, tata, tata, nu-lu lasá se plece singuru, dute cu elu," esclamá Ulp'i'a, care in acestu momentu de detresa se desbracase de síel'a ei cea obicinuita si de órece Traianu cá se ésa aveá se tréca pe dinaintea ei, i se puse fora de veste in cale, 'lu cuprinse cu braçiile si sarutandu-lu pe frunte i dîse „adio!" apoi fugí cá o caprióra gonita.

Dómn'a Talionu se luá in urm'a ei, lasandu pre soçiulu seu singuru cu Traianu.

„Haidemu," dîse Talionu, „voiu trimite dupa o birja si vomu merge impreuna la gara. Déca mâne nu-mi vei telegrafá nimicu, se scii cá poi-mâne voiu fi la Tênipesci."

(Va urmá.)

TEOCHAR ALEXI.

O, MAMA!

O, mama! nume dulce, ce'n alta lume esci,
Adeseori prin visuri la tine me poftesci,
O, mama! dulce nume, ce-ai fostu alu meu norocu,
Pe-at'a tierina sfânta adi viscolii se jocu.
De-asupr'a grópei t'ale salcamii se inpletescu
Si'n undulóse plete ce crucea ti-o umbrescu;
Cându dormi in liniscire, tu stînsu norocu alu meu,
Eu mi te plângu di, nópte si te dorescu mereu.

Cându sórele resare, cându sórele apune,
Eu pururea versu lacrimi de presémtiri nebune
Si me gândescu la visuri in carii tu me chemi,
O, sóre ce apus'ai in negura de vremi.
Si cata suferintia mórtea-ti mi-a causatu
Se póte — tu atunce me vei fi blastematu;
Dar' nu credu — Mama dulce abia te-am cunoscutu
Atunci, cându tu cu mórtea surora te-ai facutu.

Se vedi in urma-ti jale, se vedi nenorociti
Cari dup'a t'ale dile plângu ne inpaciuiti
O, mama! dulce mama! lasarea-i lumea t'a
Si 'n asta lume-a nóstra tu ér' te-ai aventá.

Traianu H Popu.

STANA' DE VALE.

(Urmare.)

h) Edificii.

1. Celu mai vechiu edificiu este o baraca de vênatori, mutata in mai multe rënduri dintr'unu locu intr'altulu. Astadi e ascunsa între bradi la spatele conversatoriulu dela popicaria. — Ast'a a servitu de locuintia Présântiei S'ale Episcopulu pâna la redicarea antâiulu edificiu mai mare.

2) Alu doile edificiu, aredicatu la anulu 1883 in apropierea Isvorulu Pavelu, are 7 chilii in midilocu cu un'a mai spaçiósa; la midiloculu coridorulu cu o proeminentia, cum suntu si tóte celelalte edificii mai mari, si dedesuptu cu unu celariu recorosu.

3. Cugleri'a cu unu conversatoriu.

4. La capulu cugleriei unu edificiu mai micu cu dóue chilii.

5. Restauratoriulu cu dóue sale spaçióse; cu culina, camara, inaintea edificiuulu unu rondo si alaturi spre ostu unu conversatoriu.

6. Dela restauratoriu in susu spre sudu-ostu urméza intr'unu arcu optu barace, cele mai apte locuintie pentru familii.

7 O sala mare de conversatiune adaptata si pentru teatru cu lungime de 12° (22'75^m) si latime de 3° (5 69^m).

8. Urméza unu altu edificiu mare cu 6 chilii in faci'a cu Isvorulu Pavelu.

9. Trecúndu in drépt'a pèrèului venimu la unu altu edificiu cu 5 chilii, aredicatu in 1886.

Présânti'a S'a, care in scurtu têmpu a facutu atâtea jertfe pentru cultur'a nationala, prin restaurarea din temelii a gimnasiulu de Beiusiu, recuetându modest'a stare a profesoriloru, ce nu le permite a se usá de ferii spre restaurarea sanetatii loru sdruncinate in munc'a anulu: a binevoitu se cedeze acestu edificiu in favorulu profesoriloru; a lasatu sè se faca separatu de edificiu o culina, cá se-si póta tiené viptu insii-si, esemti fiindu de tacsare. — La spatele culinei este Isvorulu Popiloru.

10. Intorcúndu-ne spre vestu ne urméza unu edificiu cu dóue chilii spaçióse.

11. Intr'o inaltime mica in susu de acestu edificiu este o basericutia frumósa, aredicata in 1886 si benedicata in diu'a de S. Maria a acelu'i-a-si anu, spre glorificarea Celui Preainaltu. Sunetulu celoru dóue campane si viéti'a pacinica ce domnesce in tóta Valea ne lasa a inchipui fericea stramosiloru nostri pânacându omulu n'a fostu sedusu de negrulu interesu egoisticu.

12. Locuinti'a Présântiei S'ale cu 5 chilii.

13. Imediatu lângá acést'a, ci intr'unu locu mai aredicatu este unu altu edificiu cu dóue chilii si celariu (pivnitia).

14. Unu altu edificiu nou din 1886 cu 6 chilii mari.

15. Locuinti'a padurariulu-pazitoriu cu dóue chilii; in apropiare-i cuptoriulu de pâne.

16. Scaldile calde cu 4 cabine, fie-care câte cu două caduri.

17. In susu de aceste dusiulu vechiu, si mai susu cu cev'a dusiulu nou facutu in 1886.

18. Unu dusiu mare la Isvorulu Minuniloru, facutu in 1886.

19. Diferite cladiri de economia si ghiatiaria.

Publiculu, din resonulu că este mai puçinu accesibilu la sóre, edificiuulu de sub nr. 2 l'a numitu: „Siberi'a“. — Din alte resóne celu de sub nrulu 8 a primitu numele „Jerusalimulu“, celu de sub 9 „Academí'a“, celu de sub 12 „Resiedinti'a“, celu de sub 14 „Arcadi'a“.

Calculandu in chiliele mai mici câte 2 paturi, éra in cele mai mari câte 3—4 Stan'a de Vale astadi póte tinde adapostu la mai bine de o suta persóne afara de copii.

Tóte edificiele suntu cladite din lemne de molivi in form'a celoru din Svitier'a si dupa planulu Pré Santiei S'ale; pe din leuntru vapsiteséu varuite. — Asemene si mobilieriele tóte suntu facute din lemne de molivi; tóte suntu simple dar' cu gustu; „Stan'a de Vale“ luesu nu cunósce.

i) Comfortulu. Distractiuni.

Piatí'a „Stanei de Vale“ este Beiusiulu; de unde nu-i mirare déca la inceputu, cându si drumulu a fostu in stare mai primitiva, confortulu a fostu imprennatu cu cele mai mari greútati; traiulu asia dícundu nomadicu. — Omulu si-ducea cu sine vestminte de patu, galitie, legumi, mâncari seci scl. si-si faceá comoditate, pazituri dupa doru si dupa potintia.

Cându dejá s'a aredicatu restauratoriulu, la inceputu in 1884 numai cu un'a sala si culina, viétí'a din „Stan'a de Vale“ a fostu adevératu patriarchala. — Ilustritatea S'a Prébunulu Parinte a adunatu pre toti óspetii in giurulu mesei s'ale; fost'au díle cându câte 50—60 persóne 'lu-incungiuráu de-odata.

In anulu 1885 s'au procuratu vestminte necesarie de patu, s'a adusu ospetariu, cărui i-s'a lasatu gratuitu optu vaci la dispositiune pentru provederea óspetiloru cu lapte, s'a ficsatu unu pretiu moderatu de intretinere; insu-si Ilustritatea S'a solviá viptulu pentru sine si pentru 10—12 persóne, cari 'lu-incungiuráu; tóte aceste in emolumentulu ospetariului fara a se fi solvit cu cev'a arenda.

In 1886 s'a ingrigitu unu oficialu din curte de provisiunea óspetiloru pre lângá pretiurile cele mai moderate.

Est'tému in fine „Stan'a de vale“ s'a esarendatu cu pretiulu bagatelulu de 600 fl., inse cu restrictiunea, cá tarif'a se fia câtu de moderata. — Ast'felu soná si anonusulu intreprindietoriului dupa care o chilia se calculá in 60 cr. pe dí, viptulu (demanéti'a cafa, la médiadi patru plese, la cina două plese de mancaru) 1 fl. 50 cr.; viptulu copiiloru in proportiune cu pretiu mai scadiutu; un'a

scalda calda 15 cr., dusiulu rece gratuitu. — De regretatu, cá lacomi'a intreprindietoriului va face necesaria éra-si conducerea domestica pre venitoriu a confortului.

Pescuitulu de pastravi in pèrèulu Stanei de Vale prela firezu si in Draganu, vènatulu pre iepuri, caprióre, volatile, de alta data pre vulturi, cari se aréta desu pre la munti si Stan'a de Vale, se tienu de distractiuni placute. Alte distractiuni suntu: joculu in popice (cugle), conversatiuni, cetiri de carti si jurnale, representatiuni diletante, dantiuri improvisate scl.

* * *

Éta o fórte palida icóna a „Stanei de Vale“ si a regiunei muntiloru Bihoreni, plina de poesia, plina de inspiratiune.

Partea prima: poesi'a, déca se póte numi ast'felu, ne infaçisíeza unele trasuri rudimentali ale impresiunei prime, nesce bucatiele de scheletu, cari ascépta pre maiestrulu loru se le adune cele ce mai lipsescu, se le construésca intr'unu intregu, acestui'a se-i plasmuésca carne si se-i insuffle viétia.

Partea prosaica n'are scopu scientificu, ci in linea prima a sucurge celei mai modeste fantasii, in a dóu'a de a introduce câtu-si de puçinu pre cei ce n'a avutu fericirea a cunósce aceste regiuni.

In cele oro- si hidrografice m'am tienutu strinsu de opulu eminentu a lui Schmidl intitulatu „Das Bihargebirge“, unica auctoritate pâna adi relativu la regiunea Muntiloru Bihoreni. Si eu nu potu recomandá indestulu, cá toti acei'a, fia straini fia din comitatu séu chiar' din regiune, cari voru se cerceteze „Stân'a de Vale“ séu in generalu „regiunea muntiloru Bihoreni“ se nu intrelase intru desfaterea animei loru a-si procurá dela cutarev'a librariu séu anticuaru din B.-pest'a ori Vien'a opulu mentionatu; pretiulu de 5 fl. 'lu va respláti pre fie-care insutitu, càci impresiunile volabile si-le va poté pastrá cá suveniru dulci pre tému mai indelungatu. — Éra pentru cei-ce n'ar' pricepe germanesce dara pricepu limb'a magiara, 'mi iau libertate a recomandá opulu lui K. Nagy Sándor intitulatu: „Bihar-ország“ schitie de caletoria in 2 vol., pretiulu scadiutu in separatu câte 1 fl. 20 cr., amendóue la olalta 2 fl. 20 cr., cari amplectéza punctele mai remarcabili ale intregu Comitatalui. — Se póte comandá ori la care libraria din Oradea-mare.

In cele din urma am primitu la mâna Cart'a Muntiloru Bihoreni, edata de Institutulu geograficu militariu, (K. K. militär-geographisches Institut. General-Depôt R. Lechner's K. K. Hof- und Universitäts-Buchhandlung. Wien, Graben 31.). — Cart'a sta din patru bucati. Antâi'a descrie muntii de Bucí'a si Rosí'a (Zone 18 Col. XXVII), a dóu'a: Beiusiu-Siulessi (Zone 19 Col. XXVII), a trei'a: Magura (Zone 19 Col. XXVIII) a patr'a: Vasicou-Halmagi mare (Zone 20 Col. XXVII). — Mesur'a redusa o are 1:75,000 va se díca 1^{cm}=750^m séu 1000 de pasi. — Carta fórte pretiósá si instructiva; bucatiele se potu recomandá la firm'a de mai

susu si in separatu câte cu 50 cr... relativu intru adeveru pretiu bagatelului.

In topografi'a teritoriului „Stanei de Vale“ m'am luat dupa schiti'a facuta de E. Szokoly pentru dominiulu episcopescu gr. cat. de Beiusiu. Era incatu pentru numerulu locuitoriloru in comunele din calea descrisa m'am folositu de Geografi'a specifica a Comitatului Bihoru de K. Nagy Sándor, premiata cu 400 de franci si edata de Museulu de recuisite pentru instructiune („Bihar megyei s Nagyvárad tanszermuzeum“) in 1886, topografi'a lui O. Hügel, Oradea-mare. — Unicu opu specificu intr'ast'a privintia, lucratu pre bas'a dateloru oficióse de conscriptiune din 1880. — Diferintiele intre numerii principali si cei specificati, suntu a se luá pre cont'a conscriptiunii defectuóse, ce'ace nu detrage nemicu din valórea si meritulu opului mentionatu.

In descrierea calei dela Orade am tienutu inaintea ochiloru lineá de siosea (drumu de tiéra) din cauza, cá precându faceám acele comunicari lineá ferata inca nu s'a fostu datu in usulu publicului decátu pâna la Dragesci; de aci diumetate cale trebuiá a se face pre osia.

De óra-ce inse din 14 Iuliu a. c s'a deschisu si line'a dela Dragesci pâna la Beiusiu, ne sentimu indetorati a aminti aci si comunele pre lângá cari trece line'a Orade-Beiusiu-Vascou.

Urcându-ne pre trenu la statiunea principala din Oradea-mare, dupa cursulu de acumu demaneti'a la 6 óre, curându ajungemu la prim'a statiune mica: Várad-Velenceze, unu despartimentu alu Oradei-mari.

De aici line'a trece in directiune sudu-ostica prelânga Seleusin, S. Martinu, dupa care line'a se ramuresce in dóue. Un'a ramura duce pre lângá Ronteu spre resaritu la thermele (scaldi de apa calda naturala) episcopesci séu de s. Ladislau, alt'a pre lângá thermele de Felix unde e statiune; trece apoi prin dumbrav'a aceloru bai la Cordeu, apoi intre Hidisielu de susu si de giosu printre paduri seculari la statiunea de Gepisiu, Tasiadu, Dragesci (Dusiesci); de aici duce la statiunea dintre Sambatsiagu-Rogozu cu restauratoriu improvisatu, unde éra-si se ramuresce in dóue. Un'a ramura ia directiune nordu-ostica si trece pre lângá Nanhidisielu la Dobresci-Luncasprie unde atinge padurile regesci (Király-erdő). Cealalta principala se întórce spre Holodu, Vintiru, Giut'a-Cohani in Valea Crisiului negru. Luându dela Giut'a directiune sudica trece lângá padurile frumóse, binecultivate ale Saldabagiului pre la Capâlna, Siplacu deschidindu-se unu platou fórté intinsu spre comitatulu Aradu, apoi prelânga S. Micleusiu cu turnu-i vechiu, maiesteticu, probabilu din tēmpurile turcesci (dauna cá-i tora de acoperisii si nu se pune grigie spre conservare-i); in urma ajungemu la Sioimu, unde line'a trece Crisiulu dandu spre resaritu pâna la Beiusiu.

Calea, ce ne-a desfetatu si pâna aci cu sierpuiturele s'ale curēndu dela thermele de Felix mai preste totu in susu, dela Sioimu trece in re-

giunea cea mai romantica a liniei intregé; aici caletoriulu intimpina aprópe acelea-si scenerii in miniatura, cari dau farmeculu calei ferate intre Vadu si Ciuci'a spre Clusiu. Ici ap'a strimtorata la margini, de drumulu facutu in albi'a Crisiului coló stanci colosile si sfarmaturi de bolovani aninate in cóst'a déluriloru séu aruncate de poterea viscolului in albi'a Crisiului, ... par'-cá nesce uriesi s'au jocalu de-a dur'a cu ele, — In alte locuri adeverate monumente de stânci in cóst'a déluriloru si la póle puse de mân'a naturei, cari par'-cá pazescu pulverea si cenusi'a stramosiloru se nu fie aruncate in vēntu de mâne impie, si la a caroru vedere preste voi'a nóstra ne aducemu aminte de cântarea neimitabilu frumósa a bisericeii: „Plângu si me tanguescu cându cugetu la mórte si vedu frumséti'a cea zidita dupa chipulu lui Ddiu jacūdu in morminte. O minune! ce taina este acést'a scl.“ Intr'o cascada sierpuitória vedi din drépt'a o pagisce frumósa in vērfulu délului incungiuratu de unu síru de arbori... unu adeveratu capu incoronatu; in marginea Uilacului unu cadratu naturalu de câmpu incungiuratu de munti si taiatu diagonalu de line'a Crisiului.

Ast'feliu trece calea dela Sioimu pre lângá Borzu, Uilacu, Sioncoisiu cându ti-se desface Valea Crisiului in regiunea frumósa a Beiusiului. Imposanta e „Pétr'a Petraniloru“ cá o móra séca, séu cá unu cazalu de fénu imediatu la póle-i cu Crisiulu, din a carei cósta par'-cá cadu stâncile si bolovani in momēntu. — Mai trecemu pre lângá grupulu de sate Ivabisiu, Fizisiu, Jinisiu cu remasitiile-i de cetate: Belovaru in vērfulu unei coline, si prelanga Fóntân'a popii, scalda de apa minerala tienenda de dominiulu episcopescu, cându abia dupa 20 minute ne aflamu trecēndu éra-si in drépt'a Crisiului, la centrulu acestoru regiuni in Beiusiu.

Dela Beiusiu calea duce totu in drépt'a Crisiului in directiune sudu-ostica pre lângá Negru, Draganesci P. P. Ciganesci (adeca 3 comune unite: Pocolesci, Pantacesci, Ciganesci), Siebisiu (cev'a mai indepartatu), Sudrisiu, Rieni, Petrileni-Zavoeni, Stei, Siedesci (cev'a mai incepartat,) Lunca-Urtesci, Serbesci, Baresci pâna la Vasico. In stēng'a Crisiului aprópe in facia cu comunele amintite stau: Tarcaia, uniculu satu curatu magiaru in tóta regiunea, apoi Totoreni, Balaleni, B. Lazuri, Cusuinsiu, Cacacieni, Didisieni, Hotaru si Siusti, — Vasico.

Comitatulu Bihorului in privinti'a estensiunii ocupa locul alu 3-le, in privinti'a numerului sufeteloru alu 4-lea in intrég'a tiéra. Comitatele unite: Pest-Pilis-Zsolt — Kis-Kun au intindere de 14,000 Km[□] Bács-Bodrogulu 11,000 Km[□], Bihorulu 10,900 Km[□], Maramuresiulu 10,000 Km[□], Torontalulu 9,800 Km[□]. — Comitatulu antâiu, luându-se nr. rotundu, are 987,000 locu, alu doile: 638,000; alu treile: 448,000, alu patruile: 227,000 alu cincile 533,000 locuitori.

Cu numeru precisu: Comitalulu Bihorului are 447,834 loc., dintre cari magiari: 233,191, români: 187,233, teuti séu slovaci 4554, germani: 4305

ruteni 466, serbi-croati: 62, de limbi din strai-natate (külföldi nyelvü): 654, de alte limbi din tiéra (más hazai nyelvü) 2095; surdo-mutiⁱ si in-fantii cari nu sciu vorbi nu se socotescu nici la o nationalitate, acesti'a facu la numeru 15,242. — Cu totul la olalta: 447,802; diferenti'a fačia de nrulu principalu este: 32. Dupa religiune rom. cat.: 37,198, greco cat.: 39,153, greco-orient.: 163,531, reformati séu de conf. elvetica: 184,918, luterani séu de confesiune augustana: 1522, unitari: 161, israeliti: 21,187, de alta conf.: 130. Cu totul la olalta: 447,800; diferenti'a fačia de nrulu principalu: 34.

Capital'a Bihorului Oradea-mare se imparte in 6 departamente: a) Várad-Olaszi (Olosigulu), b) Ujváros, c) Váralja, d) Várad-Velenceze, e) Csillagváros, f) Kúlváros (suburbu). — Numerulu locuitoriloru e de: 31,324 suflete, dintre cari magiari: 26,675, románi: 2009, germani: 148, teuti séu slovaci: 337, ruteni: 45, serbi-croati: 32. Cu totul: la olalta: 29,246; numerulu ce lipsesce: 2078 vine pre surdo-muti si infanti. Dupa religiune rom. cat.: 9895, gr. cat. 2114, gr. or.: 1858, reformati: 8456, luterani: 733, unitari: 41, israeliti: 8186. Cu totul: 31.281; diferenti'a fačia de nrulu principalu: 43.

(Fine.)

J. Butsanu.

GALETORIA IMPREGIURULU PAMENTULUI in optu-dieci de díle.

De A. d'Ennery si Jules Verne.

PARTEA III.

Tabloulu 8.

Baiasínu din San-Francisco.

(Urmare).

Fix: Dar' bine, compatriotule!

Passep.: Ah, ce! Nu suntu Americanu!

Fix: Ah! — Saprísti!¹⁾ — Esti Francezu!

Passep.: De unde scii?

Fix: Vedu dupa obraznici'a d.-t'ale! — Dar' nu te teme de nimicu, eu iubescu natiunea d.-t'ale, si — déca n'asiu fi Americanu, asiú vrea se fiu Francezu.

Passep.: Esti fórte binevoitoriu; mie inse 'mi merge alt'feliu: déca n'asiu fi Francezu, asiú vrea se fiu Francezu!

Fix: Ha, ha, ha! 'Mi placi! (Striga pe crâș-mariulu): Hei, birtasiu! (Pitt vine repede) Adà-ne se gustamu din Cascarinett'a d.-t'ale!

Passep.: Ce-i aia?

Fix: Nu scii ce e? Oh, e o beutura deliciósa, adevratu americana!

¹⁾ O injuratura nevinovata.

Pitt: Indata gentilemane! (Vrea se iésa).

Fix: (catra Pitt): Stài! — Că se nu ne per-demu mintfle, adà-ne in acel'a-si tēmpu si o sticla cu apa rece!

Pitt (ui nitu): Apa?

Fix: Da, apa! (Incetu catra Pitt): Apa arsa!

Pitt (incetu): Ah, asia, — am unu genovezu limpede cá róu'a!

Fix (incetu): Pune-lu in sticla de apa! (tare) Haide! Iute! (Pitt ese).

Passep. (catra Fix): Ti-e frica asia-dara de acésta Cascarinetta?

Fix (cu prefacatoriá): Oh, in stare curata, neamestecata, mi-e prea tare, dar' amestecata cu apa e escelenta. Acum vei judecá d.-t'a insu-ti.

Passep. (voiosu): Oh, da, — am limba fina! Ha, ha, ha!

Fix: Veselu cameradu mai esti, adevratu Francezu, veselu si amabilu, — tocmai de ace'a e iubita marea d.-t'ale natiune.

Pitt (aduce o sticla de colóre 'nchisa, cu 2 pahare si o cana de genovezu): Éta Cascarinett'a, gentilemane! Se ve fia de bine! (Ese.)

Fix: Bine, bine! (Merge la mésa unde a pusú Pitt beutur'a si tórna): Oh, eu datoiescu multa recunoscintia conationaliloru d.-t'ale, cá-ci enorm'a avere ce am adunát'o, o datoiescu numai sfatului si ajutoriului unui Francezu.

Passep.: Ce spui? (Vrea se bea).

Fix (î-lu opresce): Stài! Nu fara apa! E pré tare pentru d.-t'a.

Passep.: Ah, ce tare, — in adeveru, credi ast'a? (Intinde paharulu).

Fix (î-i tórna genovezu): Asia, — acum, in sanetatea d.-t'ale!

Passep. (ciocnesce): Si in a d.-t'ale! (Bea golindu pâna 'n fundu paharulu. Fix vérsa josú beutur'a din paharu si se preface apoi cá bea.) Saprísti! In adeveru e tare, dar' bunu!

Fix (continuându povestirea): Erá unu óre-care Michel Ferrier, care s'a intorsu la Paris incarcatu cu milióne.

Passep. (cu mirare): Incarcatu cu milióne!

Fix (tórna éراسi lui Passep. in paharu): Asia, cum 'ti spunu. Avuti'a lui nici nu se póte evaluá si tóta a scos'o din litoralii Sacramontului, unde zacu inca ingropate miliarde si miliarde.

Passep.: Stài! Te rogu apa — multa apa!

Fix (tórna genovezu): Aha, observi cev'a!

Passep.: Asia, 'ti multiemescu. — Si acestu Ferrier ti-a descoperitu d.-t'ale comór'a? (Bea.)

Fix: Mai multu inca: mi-a datu planulu intregéi tieri.

Passep. (deja ametitu puçinu): Sapperlot! ¹⁾ Planulu?

Fix (aróta cu degetulu pe mésa ca sí cum ar' desemná positi'a locului): Privesce numai! Aci curge Sacramonto si colo susu la Nordu suntu micile rfüri: unulu curge 'ncóce, cel'alaltu incolo. Pricepi?

¹⁾ Éراسi o injuratura nevinovata.

Passép. (cu ochii turburi, căm bălbaindu): Da, da, — aci e nasipulu de auru — (bea).

Fix: Fôrte corect. Déca urmaresci impregiurulu litoralului stângu, dai preste o stânca de basaltu, la care uitându-te, te-apuca ametieiele.

Passép.: Unde?

Fix (aretându pe mésa): Colo!

Passép.: Aha, — m'au apucatu ametieiele.

Fix: Acum, inca trei sute de pasi mai departe (duce mân'a catra pung'a de bani ce zace pe mésa) si suntemu in midiloculu cuibariului unde zacu bulgarii de auru. (Stringe cu mân'a pung'a.)

Passép. (batându cu mân'a pe pung'a): Aha, éta cuibariulu cu bulgarii de auru!

Fix: Si la a siés'a lovitura de sapa —

Passép. (bétu): La a siés'a lovitura — me rogu — eu abia am lovit de cinci ori — (intinde paharulu se-i tórne vinu) dar' cu apa — fôrte multa apa — asia-dar' acum santemu la a siés'a lovitura.

Fix (dupa ce i-a turnatu): Gasinu unu milionu.

Passép.: Unu milionu?! Colosalu! (bălbaindu) Scampe amice, — cându vei fi acolo la Sapermento alu d.-t'ale — si vei lovi — atunci te rogu si eu de câteva lovituri — me multiemescu cu trei lovituri — capetu atunci o diametate de milionu, — beutur'a d.-t'ale e fôrte buna, — dar' numai cu apa — apa multa. (Cade cu capulu pe mésa.)

Fix (cu vócea jumetate tare): Am isbititu! Jule la lucru! (Vrea se deschida pung'a cu banii.) Inchisa! Drace! Si nu vedu nici o cheja! — Atunci trebue s'o deschidu cu forti'a. (Deschide pung'a si o gólescé.) Bancnote! Numai bancnote! — Si aci o adeverintia dela fratii Barring din Londra despre unu milionu ce e depusu acolo. (Vira totu in buzunarulu seu.) Fôrte bine! Acum la drumu! — Dar' stâi, nu suntu hotiu! (Scrie in notiulu seu): „Contienutulu s'a luatú cá a conto. Desdaunare pentru banc'a Angliei. — Fix.“ (Vira chitanti'a in pung'a cu bani.) Asta! — Si acum, onorabile d.-le Phileas Fogg, acum caletoresce mai departe, déca poti! Iuvinge pedecile si asvrle banii cu sutele de mi! — Am acumu bancnotele d.-t'ale care suntu furate, si speru că in curéndu te voiu avé si pe d.-t'a! (Ese.)

Scen'a 3.

Passépartout Pitt.

(Passépartout dórme cu capulu pe mésa.)

Pitt (intra dupa câteva secunde, se uita la Passép.) Ah, mi se pare că e destulu, — dar' cel'alaltu s'a dusu?! Atunci ast'a are se platésca pentru amendoi! (Scutura pe Passép) Hei, prietine, scóla — se ne veselimu puçinu!

Passép. (redicându capulu): Hm?

Pitt: Celu care dupa beutura adórme, e rogatu se nu uite plat'a!

Passép.: Plat'a? — Da, da!

Pitt: Cameradulu d.-t'ale a sters'o de-aci!

Passép.: Cameradulu meu? — Aha, — Farrier — la a siés'a lovitura de sapa.

Pitt (stârnuindu se-i platésca): Haide, haide Te rogu, dà-mi banii, ori n'ai de locu.

Passép.: N'am de locu? Eu? (Aréta pung'a de bani.) Éta cuibulu bulgariloru de auru, cum dícea omulu àl'a cu siese lovituri de sapa. — Ti-se va plati pentru ap'a t'a, — gátu lacomu ce esti! — ti se va — (deschide pung'a, cauta cu mân'a in ea) — ti se va —

(Sunetu tare de clopotielu in dosulu scenei.)

Pitt: Indata! Viu acum! (In parte): 'Mi rupe clopotielulu! (Ese)

Passép. (de spaima se trediesce puçinu câte puçinu): Ti se va plati — Ná! — ce-i ast'a? — Visezu? — Am inebunitu? — Nimicu! — Nu, nu, e cu neputintia! Cu nepu — nimicu! (Gasesce hârtia ce o virise Fix in pung'a.) O hârtia! (Citesce:) „Contienutulu s'a luatú — pentru banc'a Angliei — Fix.“ Ha! acestu omu — acestu baiasiu — erá spionulu politienescu, — ér' eu, capu secu, m'am lasatu se me imbete cá pe celu mai de rëndu betivu — si elu mi-a furatu banii! — Oh, eu ticalosulu si miserabilulu de mine! — am ruinatu pe stâpênulu meu — (plânge) pe bunulu meu stâpênu! (-ade pe unu scannu.)

Scen'a 4.

Passépartout, Archibald, Pitt.

Pitt (intrându din stâng'a catra Archib.): Asia-dara de acum incolo potu dispune de odai'a d.-tale, gentlemane?

Archib.: Dupa placu, — peste unu sfertu de óra pléca trenulu la New-York si — (vede pe Passép.): Passépartout! (merge spre elu): Ce ai? Ti-s'a întemplatu cev'a? (Pitt ese.)

Passép.: Dá — si inca cev'a, ce-ti va pricinui d.-t'ale mare placere, nesfêrsita bucuria: stâpênu-meu e ruinatu!

Archib. (uimitu): Ruinatu?

Passép.: Prin miue! 'Mi incredintiase toti banii sei in pung'a acést'a si eu betivulu am lasatu se mi-i fure, aci, la acésta mésa!

Archib.: Ne mai auditu! — Si ce e acum de facutu?

Passép.: Nimicu! 'Mi voiu trimite unu glontiu in creeri! (Ia unu revolveru in mâna.)

Archib. (îi tiène strinsu mân'a): Stai! — Éta Mr. Fogg!

Passép. (Ia o parte, cá incremenitu): Stâpênu-meu!

Scen'a 5.

Cei dinainte, Fogg.

Fogg (mahnitu): Cum? — Mr. Corsican, inca totu aici?

Archib.: Totu inca, precum vedi!

Fogg: Dar' suntemu deja in Americ'a?!

Archib. (aprobându): In Americ'a.

Fogg: In patri'a d.-t'ale?!

Archib.: In patri'a mea.

Fogg: Unde, precum speru, ai de gându se remâi?!

Archib.: Voiu face ce-'mî place, domnulu meu!

Fogg (întorce lui Archib. spatele): Hei, Passepartout! — în fine te vedu, — ai îngrigitu de comisiónele mele?

Passep. (zapacitu): Comisiónele d.-t'ale?

Fogg: Ti-amu poruncitu se cumperi arme!

Passep. (aretându revolverele): Éta-le! (la o parte): Si bune serviciu f-mi voru face.

Fogg: Ai dispusu se mi se reserveze locuri pentru mine în treuu?

Passep.: Locuri? — Inca nu.

Fogg: Cum?

Passep.: Luca nu se deschisese cass'a.

Fogg: Vei plati directu pâna la New-York.

Passep.: Da, da — voiu plati! (la o parte):

Dar' cu ce?

Fogg: Atunci du-te, — du-te odata!

Passep.: La ordinu! (la o parte): E ultimulu meu drumu! (Dupa o mica pauza): Nu-i asia, scumpulu meu stapênu, cã pâna acum ai fostu multiemitu cu Passepartout alu d.-t'ale?

Fogg (voiosu): Fôrte multiemitu, prietine!

Passep.: 'Ti multiemescu, — mii de multiemiri! (i-i saruta mân'a): Me ducu! (Se îndrepta spre fundulu scenei.)

Archib.: Stài, Passepartout!

Passep.: Ce poftesci dela mine?

Archib.: Te rogu se iai unu cupeu întregu pentru noi!

Passep.: Cum?

Fogg (cu mânie): Ce dîce? (Se plimba 'n susu si 'n josu.)

Archib. (catra Fogg): Vei trebui se-mi permiti a caletori cu d.-t'a! (Catra Passep. caruia f-i dà unu pachetu de bancnote): Éta pretiulu pentru trei locuri ale mele!

Passep. (surprinsu, incetu): E cu potintia? — D.-t'a, inamiculu lui celu mai mare, d.-t'a vrei.

Archib. (dându-i banii cu sil'a, incetu): Tacere! banii i-ai pierdutu, — nu-'ti pierde si capulu!

Passep.: Ceriulu se-ti resplatésca! (Ese repede.)

(Va urmá.)

PATRIEI MELE.

O patria, pamentu frumos! prin lumea 'ntréga de-asiu umblá,
Nu aflu ceriulu teu cu stele, nici farmeculu ce 'lu poti tu dá,
Patri'a mea! Patri'a mea! pamentulu meu iubitu,
Tu esci gradin'a cea cerésca, tu esci pamentulu daruitu!

O flóre, — o frunza, o sioptire a ventulu misteriosu,
In patri'a mea au unu farmecu cu multu mai dulce si doiosu
Decátu in tierile streine, ce n'au nemicu fermecatoriu,
Pentru-al' meu sufletu ce iubesc pamentulu seu încântatoriu.

In patri'a mea suntu copile, cu sênulu d'albu cu ochi mari, vii,
Cu pérulu lungu, cu frunte lata si cu obrazi trandafirii, —
Streinulu cându le vede 'n cale-i, privesce lungu in urm'a loru,
Si-apoi remâne 'n ochi cu lacrimi, si 'n sênu cu lungu si tainicu doru.

O patria! eu te iubescu! si viét'a mea ti-o 'nchinu cu dragu!
Cându vei strigá „alarmu” venivoiu si eu sub falniculu teu stégu;
Si voiu luptá cu barbatie pentru pamentulu stramosiescu
In care vecinicu locuivá poporulú mándru romanescu.

GEORGIU SIMU.

Cronica. — Nou edificiu gimnasialu romanu. In 4. l. c. s'a serbatu in Naseudu diu'a onomastica a Maiestatiei S'ale, totu-odata si diu'a aniversara a deschiderei gimnasiului de aici. Cu acést'a ocaziune s'a pusu si pétr'a fundamentala pentru edificiuulu celu nou gimnasialu, care alt-cum din muru e mai gat'a si in scurtu se va pune sub coperisiu. — Dupa celebrarea s. liturgii si cetirea rogatiunilor indatinate, scolarii dela institutele de invetiamentu, cu corpurile didactice, apoi honoratorii cu comitele supremu Bánffy, care a asistatu la s. liturgie dela inceputu pâna în fine, si în urma preotimea imbracata în ornatu, au mersu la noul edificiu, unde s'a facutu santirea apei, cu care s'a stropitu edificiuulu si credintiosii, dupa ace'a s'a cetitu cop'ia documentulu care inchisu hermetice s'a pusu în loculu sapatu în pétra, s'a astupatu cu pétr'a destinata si s'au facutu loviturile indatinate. Edificiuulu are se fie unulu din cele mai imposante. Pretiulu lui, fara întocmirea interna se urca la 100.000 fl. v. a.

Necrologu. *Jacobi Muresianu* Directoru gimnasialu în retragere, Editoru, proprietariu si fostu Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei”, Membru onorariu alu Academiei române, Membru fundatoriu alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporulu românú si alu Asociatiunei meseriasiloru din locu, Membru în consiliulu orasiului si în consiliulu comitatulu Brasiovu etc. etc. si-a finitu cursulu neobositei s'ale vieti, dupa o suferintia scurta, în alu 75-lea anu alu etatii. Pre repausatulu 'lu deplângu fii: Dr. Aurelu Muresianu, Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei”, Elen'a m. Groza, Sevastia m. G. Davidescu, Iacobi Muresianu, profesoru de musica si Traianu Muresianu sculptoru; — nepotii: Mariu si Valeri'a Muresianu, Horia si Mironu Davidescu; nuror'a: Elisa Muresianu; ginerii Locotenentu-Colonelu Moise Groza si Ingineriu Constantinu Davidescu si alte numeróse rudenii; — dar' 'lu deplânge mai vertosu natiunea româna imbracata în haine de doliu din caus'a pierderei densulu, care erá unu vednicu si aprigu luptatoriu a intereselorú ei de viétia. Iacobi Muresianu a fostu unulu din acei betrani alesi ai poporulu românú, cari au pusu pétr'a fundamentala la desceptarea si redicarea némulu nostru românescu; — elu din fragede tineretie pâna la mórte a lucratu, a luptatu si a suferitu, cu sacrificii si fara siovaire, pre langa tóta vitregitatea têmpuriloru, în têmpu de preste unu diumetate de seculu, la luminarea poporulu, în interesulu romanismulu. Pre câtu de mare este dara gelea pentru acést'a perdere, pre atâtu de mare este recunosciint'a si multiemit'a, ce natiunea româna esprime la mormentulu mortulu ei, oftându-i cu totii: — Fia-i tierin'a usióra si amintirea sempiterna!

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: NICOLAE FEKETE-NEGRUTIU.

Gherl'a. Imprimari'a „Aurora” p. A. Todoranu 1897.